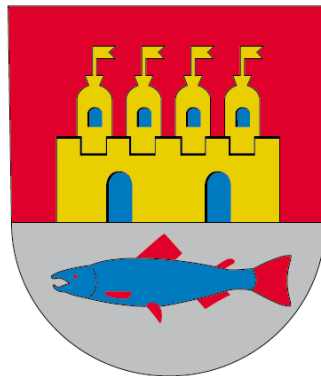

Oulun kaupunki, asiantuntijalausunto:

HE 15/2017 vp vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi.

Hallintovaliokunnalle

Oulun kaupunki antaa oheisen asiantuntijalausunnon hallituksen esityksestä HE 15/2017 eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi.

Oulussa 11.5.2017

OULUN KAUPUNKI

Päivi Laajala
Oulun kaupunginjohtaja

Asiantuntijalausunto
11.5.2017

Sote- ja maakuntauudistus

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Oulun kaupungilta lausuntoa hallituksen esityksestä maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi. Lausunnossa on keskitytty erityisesti uudistuksen vaikutuksiin, jotka kohdistuvat Oulun kaupunkiin.

Sote- ja maakuntauudistus tulee toteuttaa alueellisesti vaiheittain ja riittävällä siirtymäajalla.

Maakuntauudistuksen tavoitteet ovat pääosiltaan kannatettavia. Sosiaali- ja terveydenhuolto- ja maakuntauudistus tulisi toteuttaa alueellisesti vaiheittain ja riittävällä siirtymäajalla. Uudistusten yhtäaikainen toteuttaminen on suuri taloudellisen riskin.

Suurin ongelma on tiukka aikataulu sekä ICT-muutostukirahoituksen ja osajien riittävyys. Järjestäjän ja valinnanvapauden työkalujen rakentamisella on kiire.

Maakuntauudistus aiheuttaa kansallisesti ja maakunnallisesti merkittävän ICT-ratkaisujen uudelleen rakentamisen ja uudistamisen. Kuntatoimijoiden olemassa olevien tietojärjestelmien ja tietoverkkojen harmonisointi maakuntien tarpeisiin edellyttää satojen miljoonien investoinnit seuraavan kahden vuoden aikana. Sote-ICT ratkaisujen uudistamisen on arvioitu maksavan seuraavien 5-10 vuoden aikana 1-2 miljardia euroa. Osa kehittämisinvestoinneista tulisi tehtäväksi joka tapauksessa toimintoja uudistettaessa ja digitalisoitaessa. Suurin ongelma on tiukka aikataulu sekä ICT-muutostukirahoituksen ja osajien riittävyys. Järjestäjän ja valinnanvapauden työkalujen rakentamisella on kiire. Muutokset eivät saa vaarantaa potilasturvallisuutta. ICT-muutoksen läpiviemiseksi maakunnat tarvitsevat aikaa 3-4 vuotta.

Maakuntien valmisteluun kohdennettu resurssi on korvattava kunnille.

Valtavan muutostyön valmistelu ja resursointi sekä palkkojen harmonisointi lisää kustannusten kasvun riskiä. Kunnilta tarvittavien asiantuntijaresurssien käyttö uusien maakuntien valmisteluun on korvattava täysimääräisesti.

Maakuntien rahoitus ja kuntatalous

Maakuntien rahoitusmalli on kannustava ja toimiva.

Ehdotuksen mukaan valtion rahoituksen kohdentuminen maakunnille perustuisi pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvetta ja olosuhdetekijöitä koskeviin määräytymisperusteisiin. Ehdotettu maakuntien rahoitusmalli kannustaa maakuntia tehostamaan toimintaansa. Valtion suora rahoitus on ainoa keino, joka kohdentaa verorasi- tusta oikeudenmukaisesti. Maakuntaverot johtaisi hallitsemattomaan verorasituksen kohdentumiseen – Oulun kaupunkiseudulle kohdistui-

si maakuntaverossa suhteettoman suuri verorasitus.

Kuntien vuosikatteen riittävyys poistoihin ei kuvaa kasvavan kaupungin talouden tasapainoa.

Maakuntien rahoitus katetaan leikkaamalla kuntien verorahoitusta: tuloveroista, yhteisöverosta ja valtionosuuksista. Ehdotuksen taustamateriaalin kuntakohtaisissa laskelmissa on talouden tasapainoa arvioitu vuosikatteen riittävyydellä poistoihin. Voimakkaasti kasvavien ja investoivien kuntien osalta käytetty kriteeri kuvaa huonosti talouden tasapainoa. Esimerkiksi Oulun investointimenot ovat lähes kaksinkertaiset poistojen määrään verrattuna eli kaupunki velkaantuu todellisten investointien ja poistojen erotuksen verran.

Kuntatalous kutistuu alle puoleen, mutta lainamäärä säilyy ennallaan ja suhteellinen velkaantuneisuus kaksinkertaistuu.

Uudistuksen kuntatalousvaikutukset ovat huomattavat. Oulun kaupungin liikevaihto supistuu 1,3 miljardista alle puoleen. Lainamäärä säilyy ennallaan ja suhteellinen velkaantuneisuus nousee yli 130 prosentin (Kuntalain arviointimenettelyssä raja-arvo 50 %).

Uudistuksen vaikutuksia kunnallisveroprosentteihin vuoden 2019 jälkeen ei pystytä luotettavasti arvioimaan.

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukainen ilmoitus peruskirjan soveltamisesta Suomessa kuntiin ja maakuntiin. Suurimmat vaikutukset kuntiin ja niiden itsehallintoon on nähtävissä rahoituksen riittävydessä ja pelkona on että kuntien itsehallinto vaikeutuu, mikäli maakunnat eivät pysty tehokkaaseen toimintaan. Esityksessä on todettu, että uudistuksen vaikutuksia verovelvollisten verotuksen tasoon tai kunnallisveroprosentteihin eri kunnissa vuoden 2019 jälkeen ei pystytä luotettavasti arvioimaan.

Valtionosuusjärjestelmässä tulee huomioida paremmin keskuskaupungin vastuu maakunnallisista kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluista.

Keskuskaupungit ovat vastanneet pääosin maakuntatason kulttuuritarjonnasta: teattereista, orkestereista ja museoista. Kulttuurilaitosten suhteellinen osuus kuntataloudessa kasvaa merkittävästi ja kulttuuripalvelujen nykytason säilyttäminen vaarantuu. Valtionosuusjärjestelmässä tulee paremmin huomioida keskuskaupungin vastuu maakunnallisten kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden tuottajana.

Tukipalveluista 25 – 50 prosenttia kohdistuu maakunnille siirtyviin palveluihin.

Palvelukeskukset

Maakuntauudistuksen merkittävimmät, muut kuin sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevat muutokset, kohdistuvat tukipalveluihin. Tukipalveluista 25 – 50 prosenttia kohdistuu maakunnille siirtyviin palveluihin.

Maakunnille on ehdotettu perustettavaksi seuraavat yhteiset valtakunnalliset palvelukeskukset:

- Toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskus
- Tieto- ja viestintätekniikan palvelujen palvelukeskus
- Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus

On tärkeää, että kuntien ja maakuntien in-house – yhtiöt on lakiesityksessä mahdollistettu.

Kansallisen painopisteen tulee olla tietojen liikkuvuuden varmistamisessa sekä toimintojen uudistamisessa.

ICT-toimijoiden roolit ovat epäselvät. Ne täytyy määrittellä ja päättää nopealla aikataululla.

Lakiluonnoksen toimitiloja koskevat linjaukset saattavat kunnat eriarvoiseen asemaan.

Kunnan asema heikko, mikäli toimitilat ovat omissa taseessa.

Maakuntalaki-esityksen mukaan joko maakunta tai valtakunnallinen palvelukeskus (TAHE, ICT) voi perustaa yhdessä kuntatoimijoiden kanssa varsinaista palvelutuotannosta vastaavia alueellisia inhouse-yhtiöitä tai tulla osaomistajaksi jo toimiviin yhtiöihin. Maakunnalla on myös mahdollisuus olla omistajana muissa inhouse-yhtiöissä kuntatoimijoiden kanssa. Koko julkisen hallinnon tukipalveluiden tehokkuus edellyttää kuntien, kuntayhtiöiden ja kuntayhtymien olemassa olevien yhteisten tukipalveluyksiköiden käyttöä. Erityisen tärkeää tämä on talous- ja henkilöstöhallinnossa ja hallinnon tukipalveluissa.

ICT-palvelukeskuksen tulee keskittyä kansallisten asioiden ratkaisuun. Perustietotekniikkapalvelujen harmonisoinnissa on vain pieni säästöpotentiaali. Tekemisen painopisteen tulee olla tietojen liikkuvuuden ja yhteen toimivuuden varmistamisessa sekä toimintojen uudistamisessa, joiden avulla on mahdollista tehostaa merkittävästi maakuntien toimintaa.

Tällä hetkellä ICT-toimijoiden roolit (ICT-palvelukeskus, inhouse-yhtiöt, SoteDigi Oy, Kela, jne) ovat epäselvät. Toimijoiden roolit määrittellä sekä päättää nopealla aikataululla.

Toimitilat

Voimaanpanolain mukaan kunta vuokraisi omistamansa sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen toimitilat maakunnalle. Lain perusteluiden mukaan kunta siirtäisi maakunnalle sellaiset toimitiloihin liittyvät vuokrasopimukset, joissa kunta itse on vuokralaisena, riippumatta siitä, mikä taho on vuokranantajana. Maakuntien ja valtion omistamalle toimitila-palvelukeskukselle siirtyisivät kaikki sellaiset toimitilojen hallintaa koskevat sopimukset, joissa tosiasiallisesti on kyse toimitilan käyttöoikeussopimuksesta ja joissa kunta itse ei omista sopimuksen nojalla hallinnoimaansa tilaa.

Edellä oleva linjaus saattaa kunnat eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, kuinka toimitilat on hankittu kunnan hallintaan eli ovatko toimitilat:

- 1.kunnan taseessa,
2. vuokrattu ulkoiselta toimijalta tai kunnan omalta yhtiöltä,
- 3.myyty ja takaisinvuokrattu (sale & lease back) tai
- 4.hankittu elinkaarimallilla.

Taloudellisesti merkittävä riski kohdistuu epätasaisesti kuntiin. Erilaisin vuokra-, leasing- tai PPP-sopimuksin toimitilansa järjestäneiden kuntien toimitila-riski siirtyy suoraan maakunnalle. Toimitilat omaan taseeseen hankkineet kunnat ovat huomattavasti huonommassa

asemassa, koska varmuus toimitilojen vuokrauksesta on vain siirtymäajalle.

On todennäköistä, että merkittävä osa kuntien vuokraamista tiloista palautuu siirtymäajan jälkeen kuntiin.

Maakunnan markkinoilla toimiva yhtiö toimii ensisijaisesti kuntien nykyisin hallitsemisissa toimitiloissa. Yhtiön menestys kilpailussa ratkaisee sen, tarvitseeko se kunnilta vuokrattuja toimitiloja. On jopa todennäköistä, että erityisesti suurissa kaupungeissa merkittävä osa toimitiloista palautuu siirtymäajan jälkeen kuntien hallintaan. Kyseisille erikoistoimitiloille on vain vähän muuta kysyntää markkinoilla.

Lainsäädäntö estää kuntien omistamien toimitilojen vuokrauksen muutoin kuin yhtiö-muodossa.

Voimassa oleva kuntalaki ja kilpailuneutraliteettia koskevat säädökset estävät kuntia vuokraamasta, edellä mainittua siirtymäaikaa pidempään, omistamiaan toimitiloja. Tämä koskee sekä vuokrausta maakunnalle että kilpailluilla markkinoilla toimiville yhtiöille. Vuokraustoiminnan jatkaminen siirtymäaikaa pidemmälle edellyttää kuntien vuokraustoiminnan yhtiöittämistä. Maakunnille vuokrattujen toimitilojen vuokrataso tulee määritellä siten, että perustettavilla yhtiöillä on mahdollisuus kannattavaan toimintaan.

Asiakkaan valinnanvapauden suunniteltu listautumismalli johtaa turhiin investointeihin.

Asiakkaan valinnanvapautta koskevan lakiluonnoksen listautumisen säätely on ongelmallinen. Luonnoksen mukaan, jos asiakas ei tee valintaa, maakunta huolehtii henkilön listaamisesta lähinnä olevan sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön asiakkaaksi. Oulussa toiminnot on keskitetty muutamaan suureen yksikköön. Toimintansa aloittavat tai sitä voimakkaasti laajentavat toimijat, voivat käynnistysvaiheessa tehokkaasti vaikuttaa listautujien määrään ja ominaisuuksiin huomioimalla maakunnan jo olemassa olevat toimintayksiköt. Listautumismalli ei tue tehokasta infrastruktuurin luomista ja johtaa kokonaisuutena ”turhiin investointeihin”.

Mikäli siirtyvä omaisuus on kunnan taseessa, siirtyvät varat mutta velat jäävät.

Kuntien siirtyvien toimintojen omaisuus

Kunnista maakuntaan siirtyvän irtaimen omaisuuden osalta on voimaantulon säädösluonnoksissa (21 §) esitetty irtaimen omaisuuden luovutusta korvauksetta. Tämä saattaa kunnat eriarvoiseen asemaan riippuen kunnan hankintapolitiikasta. Mikäli kunta on käyttänyt leasing-rahoitusta, siirtyvät sopimuksen vastuut maakunnalle. Toisaalta ne kunnat, jotka ovat hankkineet irtaimen omaisuuden omaan taseeseen, luovuttavat taseestaan omaisuutta korvauksetta, mutta niihin kohdistuneet lainat jäävät kuntien maksettaviksi.

Mikäli irtain on lakisääteisen kuntayhtymän tai yksityisen omistuksessa, on tilanne neutraali.

Päällekkäisyyksien vaara on suuri erityisesti suurimmilla kaupunkiseuduilla.

Maakunnan tehtävä on rajattava elinkeinojen sekä innovaatioympäristöjen rahoittamiseen.

Kasvupalvelujen järjestämisvastuu tulee määritellä kaikille suurille kaupunkiseuduille.

Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristö- suojelun tehtävät on järkevää elinvoiman näkökulmasta järjestää edelleenkin yhteistyössä seudun kuntien kanssa.

Suurten kaupunkiseutujen osalta yhdyskuntarakennetta tulee ohjata yhteisellä suunnitelmassa osana valtion kanssa tehtävää MAL sopimusta.

Liikennejärjestelmäsuunnitelmat on otettava suoraan huomioon maakunnan suunnitelmissa.

Pelastustoimessa ja erityisesti ensihoidossa kaluston omistus on usein lakisääteisellä kuntayhtymällä (sairaanhoidopiiri, maakunnan liitto) tai yksityisellä toimijalla. Tuolloin tilanne on kunnan kannalta täysin neutraali toisin kuin kunnan omistaessa omaisuuden.

Elinkeino- ja työllisyyspalveluiden järjestäminen

Maakuntalaissa maakunnan tehtäväksi on esitetty elinkeinoelämän ja elinkeinojen sekä innovaatioympäristön kehittäminen ja rahoittaminen sekä siihen liittyvät yritys- ja neuvontapalvelu. Näiden tehtävien toimintojen päällekkäisyyksien vaara erityisesti suurimmilla kaupunkiseuduilla, joiden panostukset sekä työllisyyteen että elinkeinoihin ovat merkittävät. Maakunnan tehtävä on rajattava elinkeinojen sekä innovaatioympäristöjen rahoittamiseen. Vastuu työllisyydestä tulee olla yhdellä toimijalla.

Oulun kaupunki esittää, että suuria kaupunkeja ja Oulu kuultaisiin alueidenkehittämis- ja kasvupalvelulakiin liittyen hallintovaliokunnassa. Oulun kaupungin ja myös muiden kuuden suurimman kaupunkien näkemyksen mukaan kasvupalvelujen järjestämisvastuu tulee määritellä lainsäädännössä vaihtoehtona maakunnalliselle ratkaisumallille myös muille suurille kaupunkiseuduille siten, kuin on valmisteltu lakiluonnoksessa kasvupalveluiden järjestämisestä Uudenmaan maakunnassa.

Ympäristötoimi

Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirto maakunnalle hajottaisi Oulun seudun ympäristötoimen kokonaisuuden, joka on toiminut hyvin ja tehokkaasti. Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristö- suojelun tehtävät on järkevää elinvoiman näkökulmasta järjestää edelleenkin yhteistyössä seudun kuntien kanssa.

Alueiden käytön suunnittelu, kaavoitus ja liikenne

Alueiden käytön suunnittelu ja kaavoitus on keskeinen osa kaupunkiseudun elinvoimaa. Maakunnan tehtäväksi on määritelty maakunta-kaavoitus. Maakuntakaavoituksella tulee jatkossa turvata lähinnä valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen. Suurten kaupunkiseutujen osalta yhdyskuntarakennetta tulee ohjata yhteisellä suunnitelmalla osana valtion kanssa tehtävää MAL sopimusta.

Kaupunkiseutujen liikennejärjestelmäsuunnitelmat (osa MAL sopimusta) on kirjattava maakuntalakiin niin että ne otettaisiin suoraan huomioon maakunnan suunnitelmissa ja laajemmissa liikennejärjestelmäsuunnitelmissa. Näin välttyttäisiin päällekkäiseltä työltä.

Henkilöstö

Voimaanpainolain pääsääntö henkilöstön siirtymisen kriteeristä on, että työntekijän työpanoksesta vähintään puolet liittyy maakuntaan siirtyviin tehtäviin. Keskitettyjen tukipalveluiden ja yleishallinnon henkilöstöön ei sovellu lakiesitysluonnoksen 14 §:n määrittely. Käytännössä edellä mainitun henkilöstön työpanos koostuu koko organisaatiota palvelevista tehtävistä. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa kunnille jää osuuttaan ja tarvettaan enemmän henkilöstöä.

Henkilöstösiirroissa tulee huomioida keskitettyjen toimintojen henkilöstö, joiden työpanoksesta alle puolet liittyy maakuntaan siirtyviin tehtäviin.

Voimaanpanolaissa tulee henkilöstösiirtoja edellyttää myös keskiteytyissä toiminnoissa, joissa työntekijöiden työpanoksesta kyseiset maakuntaan siirtyvät tehtävät kattavat alle puolet. Lakiesitystä tulee muuttaa sisällyttämällä edellä esitetty periaate voimaanpanolakiin siten, että kunta ja maakunta sopivat tasavertaisina kyseisen henkilöstön siirrosta.

Voimaanpanolain liikkeenluovutusta ja henkilöstön siirtoa koskeva määrittelyä tulee laajentaa koskemaan myös kuntatoimijoiden inhouse-yhtiöitä

Voimaanpanolain mukaan henkilöstöä siirrettäisiin kunnista ja kuntayhtymistä maakuntiin, maakunnan palvelulaitoksiin tai maakuntien omistamiin yhtiöihin liikkeen luovutuksen periaattein. Voimaanpanolaissa on täten rajattu liikkeenluovutuksen ulkopuolelle kuntayhtymien ja kuntien omistamien tukipalveluyhtiöiden henkilöstö. Kyse on kyseisten yhtiöiden kannalta merkittävästä toiminnallisesta kokonaisuudesta, joka saattaa noudatetun oikeuskäytännön mukaan useissa tapauksissa täyttää liikkeenluovutuksen tunnusmerkit. Voimaanpanolain liikkeenluovutusta ja henkilöstön siirtoa koskeva määrittelyä tulee laajentaa koskemaan myös kuntien ja kuntayhtymien inhouse-yhtiöitä, jotka palvelevat siirtyviä tehtäväkokonaisuuksia.

Pelkkä palveluiden saatavuus ei ratkaise väestön terveys- ja hyvinvointieroja.

Väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen

Pelkkä palveluiden saatavuus ei ratkaise väestön terveys- ja hyvinvointieroja. Saatavuuden parantuaessa on riskinä, että lisääntyvä tarjonta ja kilpailu asiakkaista luovat lisäkysyntää niissä palveluissa, joissa vaikuttavuuden ja tuotetun terveys- ja hyvinvointihyödyn näkökulmasta se ei ole tarkoituksenmukaista. Esim. nopea pääsy lääkärille ilman hoidon tarpeen arviota voi sinänsä parantaa koettua saatavuutta ja väestön tyytyväisyyttä, mutta toisaalta ohjata resursseja esim. itsestään paranevien infektioiden hoitoon vaikuttavammasta pitkäaikaissairauksien seurannasta tai paljon palveluita tarvitsevien asiakkaiden palvelukokonaisuudesta.

Väestöryhmien välisten terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen vaatii sosiaali- ja terveydenhuollon toimintojen lisäksi lukuisia muiden sektorien ja peruskuntiin jäävien toimintojen yhteistyötä ja yhteisiä

Ohjausjärjestelmän ja rahoituksen tulee kannustaa eri toimijoita yhteistyöhön.

Suurin muutos tullaan näkemään kaupunkiseuduilla, jossa on jo valmiiksi yksityisiä toimijoita keskeisillä sijainneilla.

Esitetty passiivisen listautumisen malli on riski järjestäjälle.

Suurin haaste on tietojärjestelmien ja tietopohjan puutteellisuus ja hajanaisuus käynnistymisvaiheessa.

Tuottajien palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta ei nykyisellään tietoa ole kattavasti saatavilla.

Aikataulutus valinnanvapauden käynnistämiseen em. seikoista johtuen on haasteellinen vuoden 2019 alusta.

toimenpiteitä. Ohjausjärjestelmän ja rahoituksen tulee tukea ja kannustaa myös jatkossa eri toimijoita yhteistyöhön väestön hyvinvointi- ja terveystarvojen kaventamiseksi.

Kustannusten kasvun hillintä

Valinnanvapaus- ja monituottajamallilla tavoitellaan merkittävää kustannusten kasvun taittumista. Palvelutuotanto järjestäytyy uudella tavalla yritysten tuottamien sote-keskusten tullessa julkisesti rahoitetuksi. Suurin muutos tullaan näkemään kaupunkiseuduilla, jossa on jo valmiiksi yksityisiä toimijoita keskeisillä sijainneilla. Merkittävin järjestäjän kustannusriski on varsinkin käynnistämisen vaiheessa ns. passiivisten kuntalaisten kohdalla, jotka lakiesityksen mukaan tulee järjestäjän toimesta listata saavutettavuuden mukaan lähimpään sote-keskukseen.

Esimerkiksi Oulun kaupungissa vuoden 2016 aikana vähintään kerran lääkärin tai hoitajan vastaanotolla käyneiden peittävyys oli 38 %:a koko väestöstä ja se vaihtelee alueittain 34–47 %:n välillä. Kontinkankaan hyvinvointikeskuksen alueella, jossa erityisesti Oulun kaupungin keskustan palvelun asiakkaat asioivat, vain 34 % oli käyttänyt joko lääkärin tai hoitajan vastaanoton palveluja. Käytännössä uusi listautumisen malli tarkoittaisi keskustan alueen passiivisen väestön (n. 40.000 asukkaan) listaamista lukuisille yksityisille toimijoille ja heille siihen kuuluvan vuosikorvauksen maksamista ilman varsinaista palvelujen käyttöä. Järjestäjä joutuu sopeuttamaan vastaavan korvauksen maakunnan liikelaitoksen puolelta ja toki myös muillakin alueilla, joissa yksityinen palvelutuotanto sijaitsee paremmin saavutettavuuden näkökulmasta.

Valinnanvapausmallin käynnistäminen ja pilotointi

Suurin haaste valinnanvapausjärjestelmän toteutumiselle on sen tarvitsemien tietojärjestelmien ja tietopohjan puutteellisuus ja hajanaisuus varsinkin käynnistymisvaiheessa. Toimiva tietojärjestelmä tulee olla varmistettuna, jotta tieto asiakkaan valinnasta, palvelujen käytöstä ja kustannuksista on reaaliaikaisesti järjestäjällä ja myös tuottajalla.

Järjestäjän rooli on merkittävä, mutta yhtä tärkeää on, että kuntalaisilla on ymmärrettävää tietoa ja tarvittavaa tukea valintaan eri vaihtoehtoisten palvelujen tuottajien palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta. Nykyisellään sellaista tietoa ei ole saatavilla. Aikataulutus valinnanvapauden käynnistämiseen em. seikoista johtuen on haasteellinen vuoden 2019 alusta. Toteuttamiseen (sote-

keskus, asiakasseteli, henkilökohtainen budjetti) tarvitaan vaiheistusta ja riittävää siirtymäaikaa, muuten se sisältää jo tiedon kulun puutteen vuoksi lähtökohtaisesti mittavan taloudellisen riskin ja myös riskin asiakas- ja potilasturvallisuudelle.

Valinnanvapauskokeilulla ollaan antamassa kunnille ja kuntayhtymille mahdollisuutta testata sote-valinnanvapautta, tuottajakorvaus- ja sopimusmalleja ennen lainsäädännön voimaan astumista. Pilotoinnin ehdoksi ollaan asettamassa vaatimus, että kokeilun piirissä olevat palvelut yhtiötetään. Suurten kaupunkien näkökulmasta pilotoinnille esitetyt kriteerit estävät kokeilun. Lisäksi noin puolen vuoden mittainen pilotointijakso on liian lyhyt suhteessa työmäärään, jonka yhtiöittäminen käytännössä kunnilta vaatii. Pilotointikonsepti itsessään voisi olla toimiva niissä maakunnissa, joissa on jo integroitu maakunnallisesti sosiaali- ja terveystyö yhden toimijan kokonaisuuteen.

Suurten kaupunkien ja kaupunkiseutujen näkökulmasta esitetyt kriteerit estävät käytännössä pilotointiin osallistumisen.